

ТЕСТУВАННЯ НАЯВНОСТІ β -КОНВЕРГЕНЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОСТОРОВИХ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ: ОГЛЯД ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У галузі економіки концепція бета-конвергенції широко вивчалася для розуміння зростання та розвитку різних регіонів чи країн. Бета-конвергенція характеризує тенденцію регіонів з нижчими доходами зростати швидше, ніж регіони з вищими доходами, що призводить до зменшення нерівності доходів з часом. Однак виявлення бета-конвергенції вимагає ретельного розгляду просторових залежностей, оскільки економічне зростання в одному регіоні може вплинути на зростання сусідніх регіонів. Просторові економетричні моделі стали потужним інструментом для аналізу таких залежностей та виявлення бета-конвергенції. У цій роботі представлено огляд емпіричних досліджень, які використовували просторові економетричні моделі для виявлення бета-конвергенції.

Питання регіонального економічного зростання та конвергенції є актуальними темами наукових досліджень протягом кількох десятиліть. Концепція конвергенції, заснована на неокласичній теорії росту Солоу-Сванна, сформувалася і набула поширення завдяки роботам Барро та Сала-і-Мартіна [1]. Варто зазначити, що більшість ранніх емпіричних досліджень, присвячених питанням конвергенції, фокусувалися на використанні так званих регресій росту. При цьому наявність просторової взаємодії між досліджуваними об'єктами ігнорувалася. Однак такий підхід накладає сильні апріорні обмеження на параметри регресійних моделей і як наслідок, може фальсифікувати реальні оцінки конвергенції. Для вирішення цієї проблеми були розроблені просторові економетричні моделі, що враховують просторову залежність та неоднорідність за регіонами. Ці моделі дозволяють оцінити просторову автокореляцію та просторову неоднорідність, що може підвищити точність тестів бета-конвергенції.

Просторові економетричні моделі широко використовувались у літературі для аналізу просторової динаміки економічного зростання та конвергенції. Наприклад, в роботі [2] автори використовували підхід панельних даних з просторовими процесами для аналізу конвергенції міжнародних доходів, беручи до уваги просторову залежність зростання доходів між країнами. Автори роботи [3] використовували просторову модель Дарбіна для перевірки конвергенції в США.

Вони виявили, що конвергенція була присутня в США, але лише для певних періодів і регіонів. В роботі [4] автори показали, що врахування просторової взаємодії при аналізі конвергенції значно покращує оціночні значення швидкості конвергенції між європейськими регіонами. Подібним чином автори роботи [5] використовували модель просторової помилки для перевірки конвергенції в Європейському Союзі. Вони знайшли докази конвергенції, але також визначили кілька регіонів, які розходяться з іншими. Робота [6] присвячена тестуванню наявності конвергенції в споживанні продуктів харчування між регіонами України із використанням просторових економетричних моделей панельних даних. У роботі [7] автори застосували просторовий підхід для дослідження конвергенції витрат на робочу силу в різних регіонах ЄС в період з 1996 по 2006 роки. У серії своїх робіт [8, 9] автори аналізують β -конвергенцію споживання електроенергії на душу населення по регіонах Туреччини в період 1986-2013 років з використанням просторових економетричних моделей панельних даних і доходять висновку, що використання просторового підходу дозволяє отримати більш точні оцінки конвергенції.

Таким чином, просторові економетричні моделі мають ряд сильних сторін, які роблять їх корисним інструментом для виявлення бета-конвергенції. Однак вони також мають власний набір обмежень, таких як потенційна ендогенність та неправильна специфікація моделі, які слід враховувати при інтерпретації емпіричних результатів. Майбутні дослідження повинні бути продовжені для вдосконалення цих моделей та розробки нових методів виявлення бета-конвергенції, які усувають ці обмеження.

Список використаних джерел:

1. Barro, Robert J., & Sala-i-Martin, X. (1995). *Economic Growth* (Mcgraw-Hill Advanced Series in Economics) (International Ed). Mcgraw-Hill College.
2. Lee L.-f., Yu J. A spatial dynamic panel data model with both time and individual fixed effects. *Econometric Theory*. 2009. Vol. 26, no. 2. P. 564–597. URL: <https://doi.org/10.1017/s0266466609100099>
3. Anselin L., Arribas-Bel D. Spatial fixed effects and spatial dependence in a single cross-section. *Papers in Regional Science*. 2013. Vol. 92, no. 1. P. 3–17. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1435-5957.2012.00480.x>
4. Arbia G., Piras G. (2004). Convergence in per-capita GDP across European regions using panel data models extended to spatial autocorrelation effects, 44th Congress of the European Regional Science Association: "Regions and Fiscal Federalism", 25th - 29th August 2004, Porto, Portugal, European Regional Science Association (ERSA), Louvain-la-Neuve

5. López-Bazo, E., Vayá, E., Artís, M. (2004) Regional externalities and growth: evidence from European regions. *Journal of Regional Science*, 44, 43–73
6. Osypova, O., Horna, M., Vashchaiev, S., Ishchuk, Y., & Pomazun, O. (2023). Convergence of food consumption across Ukrainian regions: approach using spatial panel data models. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 9(1), 28-43.
7. Slander S. & Ogorevc M. (2010), Labour Cost Convergence in the EU: Spatial Econometrics Approach, *Economic Trends and Economic Policy*, 20(122), 27-51.
8. Akarsu, G. & Berke, B. (2016). Convergence of electricity consumption in Turkey: Spatial panel data analysis. *SSRN Electronic Journal*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2875301>.
9. Akarsu G., & Berke B. (2020). Convergence of Electricity Consumption in Turkey: Spatial Panel Data Analysis. *Panoeconomicus*, 67(2), 241-256. <https://doi.org/10.2298/PAN161129007A>.

Патлай А.

аспірант,

кафедри економіки повітряного транспорту,

Національний авіаційний університет

РАЦІОНАЛЬНИЙ РЕСУРСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Раціональний ресурсний підхід є однією з основних стратегій розвитку потенціалу підприємства. Цей підхід передбачає раціональне використання ресурсів підприємства для досягнення максимальної ефективності його функціонування та розвитку.

Основними принципами раціонального ресурсного підходу є:

- оцінка ресурсного потенціалу підприємства;
- максимально можливе використання наявних ресурсів;
- постійний аналіз та вдосконалення використання ресурсів.

Оцінка ресурсного потенціалу підприємства передбачає аналіз його фінансових, матеріально-технічних, людських та інтелектуальних ресурсів. Необхідно визначити сильні та слабкі сторони підприємства та знайти шляхи оптимізації використання наявних ресурсів.

Максимально можливе використання наявних ресурсів передбачає ефективне використання фінансових, матеріальних, людських та інтелектуальних ресурсів,